

uzlaznih skupina ilustrira stih "Završio sam svoj hod", dok se sinkopirane triole u pedalu obično tumači kao "kucanje duše na nebeske dveri".

Jedino djelo na večerašnjem programu nastalo (vjerojatno) nakon *Brandenburških koncerata* je radosna kantata *Kličite Bogu u svim zemljama*. Poznato je da je izvedena u Leipzigu 17. rujna 1730., no pretpostavlja se da je skladana ranije. Virtuozna sopranska dionica upućuje na pretpostavku da izvorno nije bila namijenjena dječaku, nego odrasloj ženi (što bi unutar liturgije u konzervativnom Leipzigu bilo nezamislivo). Doduše, Joshua Rifkin navodi da je Bachov učenik u Školi svetoga Tome, Christoph Nickelmann, (kasnije, poput Bachova sina Carla Philippa Emanuela, čembalist na dvoru Friedricha Velikog) vjerojatno bio dorastao izazovima te dionice; jednako virtuoznu dionicu trube gotovo je sigurno svirao Bachov lajpciški trubač Gottfried Reiche. Postoje, međutim, indicije da je djelo isprva bilo napisano za dvor u Weissenfelsu. Na tom je dvoru kao trubljač djelovao Johann Caspar Wilcke, otac Bachove druge supruge Anne Magdalene, koja je, pak, prije udaje djelovala kao sopranistica na dvoru u Köthenu. Bach ovu kantatu vjerojatno nije napisao za suprugu i tasta – ipak, nije nepojmljivo da je svoje radosne kliktaje Bogu barem zamišljao u zvuku glazbovanja svoje najuže obitelji.

Trpimir Matasović

Idući koncert planiramo za nedjelju, 25. 4. 2021. *Barock'N'Roll*

Lanjska obljetnička dvadeseta sezona naprasno je prekinuta zbog epidemije, a još više zbog potresa koji je naš dragi Hrvatski glazbeni zavod zavio u crno... Nismo bili u mogućnosti pokazati sve što smo planirali... Kao što vidite, stvari se kreću na bolje i sigurni smo da će HGZ ponovno blistati u novom ruhu. Ovaj dodatni koncert, drukčiji od ostalih i izvan našeg uobičajenog koncepta, bit će osobna karta svih članova HRBA-e koji osjećaju da mogu i trebaju svirati solističke dionice. Pravi Barock'N Roll po izboru kompozicija, raznolikosti i kreacijama naših članova!

PRODAJA PRETPLATE

Idealno - direktno preko HRBA-e; pozivom na telefon i rezervacijom kod naše producentice Darije Vencl 099/3195427 ili na email: hrvatski.barokni.ansambl@gmail.com

Na blagajni Hrvatskog glazbenog zavoda, Gundulićeva 6, tel. 01/4830 822
25.10.2020. do 21.3. 2021.
radnim danom od 11 – 13 i 18 – 20 sati
ili online na sljedećem linku:
<https://hgz.kupiulaznicu.hr/>

Cijena pretplate je 500 kuna.
Dosadašnji pretplatnici, umirovljenici, studenti i učenici: 400 kuna
Za sve dodatne informacije molimo javite nam se na email:
hrvatski.barokni.ansambl@gmail.com
ili na tel. 099/3195427

Dobrodošli u 21. sezonu Hrvatskog baroknog ansambla!

Vaše donacije, sponzorstva i uplate za pomoć radu ansambla uvijek su dobrodošle na žiro račun Hrvatskog baroknog ansambla.
Privredna banka Zagreb
IBAN: HR1623400091110260389

www.hrba.hr
<https://www.facebook.com/CroBaroque/>
<https://www.youtube.com/user/CroBaroque>
<https://instagram.com/crobaroque?igshid=1szc2pbs759r0>

HRVATSKI
BAROKNI
ANSAMBL

CROATIAN
BAROQUE
ENSEMBLE

21. KONCERTNA SEZONA | 2021.

Nedjelja, 21. 3. 2021., Hrvatski glazbeni zavod

EARLY MUSIC DAY
Happy Birthday, Johann Sebastian Bach!

LAURA VADJON

solo violina i umjetničko vodstvo

Solisti:

NIKOLINA HRKAĆ, sopran; KREŠIMIR FABIJANIĆ, truba

JOHANN SEBASTIAN BACH

Brandenburški koncert br. 3 u G-duru, BWV 1048
(Bez oznake tempa)
Adagio
Allegro

Liebster Jesu, wir sind hier, BWV 731*
In dir ist Freude, BWV 615*

Brandenburški koncert br. 6 u B-duru, BWV 1051
(Bez oznake tempa)
Adagio ma non tanto
Allegro
Allein Gott in der Höh' sei Ehr', BWV 662*
Herr Gott, nun schleuss den Himmel auf, BWV 617*
In dulci jubilo, BWV 608*

Kantata „Jauchzet Gott in allen Landen“, BWV 51
Aria: Jauchzet Gott in allen Landen
Recitativo: Wir beten zu dem Tempel an
Aria: Höchster, mache deine Güte
Choral: Sei Lob und Preis mit Ehren
Aria: Alleluja

* Koralni preludiji, izvorno za orgulje.
Transkripcija za gudački ansambl: Mauro Colantonio

HRVATSKI BAROKNI ANSAMBL

Violine:
Laura Vadjon
(koncertni majstor i umjetničko vodstvo),
Helga Korbar i Tanja Tortić

Viole:
Lucija Brnadić, Hiwote Tadesse i Asja Frank Perčić

Viola da gamba:
Mauro Colantonio

Viola da gamba i violone:
Domen Marinčić

Violončela:
Dora Kuzmin Maković, Iva Ilakovac
i Janko Franković

Čembalo:
Pavao Mašić

Solisti:
Nikolina Hrkać, sopran
Krešimir Fabijanić, truba

Tri dana nakon svojeg 36. rođendana, 24. ožujka 1721., Johann Sebastian Bach dovršio je posvetu markgrofu Christianu Ludwigu Brandenburškome i poslao mu u Berlin kaligrafski ispisanu partituru svojih *Šest koncerata za više glazbala*, koji su danas poznatiji kao *Brandenburški koncerti*. U namjeri da partiturom priskrbi namještenje u Berlinu nije uspio - uspjelo je to tek sedamnaest godina kasnije njegovu najstarijem sinu Carlu Philippu Emanuelu, na dvoru pruskoga prijestolonasljednika, a kasnije i kralja Friedricha II. Velikog. Otac je, pak, još dvije godine ostao u Köthenu, u službi tamošnjega princa Leopolda, nakon čega je (kao tek treći izbor gradskih vijećnika, nakon Telemanna i Graupnera) stupio na mjesto kantora Crkve svetoga Tome u Leipzigu, na kojem će ostati sve do smrti.

I premda će se uz Bacha trajno vezati odrednica lajpciškoga kantora, kao najuglednije pozicije u njegovoj glazbeničkoj karijeri, njegov bi opus bio nezamisliv bez svega što je skladao prije dolaska u Leipzig. U tom smislu, večerašnji program donosi izbor iz dvaju vrhunaca njegova ranijeg opusa – *Brandenburških koncerata* te zbirke zavaravajuće samozatajnog naziva *Orguljska knjižica*.

Brandenburški koncerti nastajali su tijekom duljega razdoblja te je barem dio njih doraden u verzijama koje su poslale Christianu Ludwigu u Berlin. Precizna datacija nije moguća, no čini se da su dva koncerta s večerašnjega rasporeda, *Treći* i *Šesti*, najstariji. *Treći* je vjerojatno mlađi – obično ga se smješta u 1713. godinu, nakon Bachove “infekcije” Vivaldijevom zbirkom *Lestro armonico*, što je najrazvidnije u prepoznatljivo vivaldijevskim unisonima čitavog ansambla. Čitav je koncert prožet simbolikom broja tri – tri puta po tri solističke dionice, tri stavka, tri note motivičkoga nukleusa prvoga stavka, pulsacija triola u trećemu stavku. Unutar tih trojstava uloge nisu raspoređene ravnopravno, nego hijerarhijski. Violine su najsamostatnije, viole nešto manje, a violončela su na tri dionice podijeljena samo u prvega stavku. Unutar svake skupine uspostavljena je istovrsna hijerarhija, s najviše solističkoga materijala u prvoj, a najmanje u trećoj dionici. Prvi je stavak strukturalno osobito zanimljiv – iako okvirno slijedi talijansku *ritornello* formu, razlike između *concertina* i *ripiena* su zamucene stalnim kaleidoskopskim zamjenama uloga. Kasnija inačica toga stavka, *Sinfonia* iz kantate BWV 174, dodavanjem dionica triju oboja i dvaju rogova pojašnjava i potcrtava ono što je u izvorniku naznačeno tek implicitno. No, čini se da

je upravo višeznačnost prve inačice ono što je čini slušateljski privlačnijom od njezine jednoznačne obrade.

Najviše interpretacijskih dvojbi donosi drugi stavak, sastavljen od tek dvaju akorada. Iako su neki interpreti skloni na tom mjestu umetnuti polagani stavak iz nekog drugog Bachovog djela, riječ je o posve uobičajenom postupku – takve kratke prijelaze između dvaju brzih stavaka nalazimo i kod ranijih skladatelja, poglavito Corellija, čija je djela Bach dobro poznao.

Poigravanje hijerarhijama unutar izvodilačkog sastava najočitiije je u *Šestom koncertu*, za koji se pretpostavlja da je skladan između 1708. i 1710. godine. Djelo je odraz kako Bachova prilagođavanja ketenskome princu, tako i svijesti o kapacitetima ansambla brandenburškoga markgrofa. Princ Leopold je bio amaterski gambist i izvjesno je da je upravo njemu bila namijenjena jedna od dviju dionica viole da gamba; s druge strane, Bach je znao da Christian Ludwig u svojem orkestru ima dvojicu sjajnih violista, koji bi zacijelo bili dorasli izazovima ovoga djela.

Naizgled neobičan izvodilački sastav (dvije viole, dvije gambe, violončelo i continuo) nije bez presedana - slične kombinacije nalazimo u djelima niza njemačkih skladatelja 17. stoljeća - Bach možda nije poznao djela Bibera ili Schmelzera, ali su mu zato bili poznati doprinosi nekih danas rjeđe izvođenih autora, poput Johanna Theilea. Ono što jest neobično je hijerarhija unutar ansambla. Najvirtuoznije su dionice dviju viola, čija je uloga u baroknom (i ne samo baroknom) orkestru inače bila sporedna, a predrasude koje postoje i danas datiraju (barem) još iz Bachova doba – Quantz tako piše da se violu “općenito smatra nevažnom u glazbenom svijetu, vjerojatno zato što taj instrument sviraju ljudi koji su ili početnici u glazbi ili su nedovoljno talentirani da bi se istaknuli na violini; ili možda zato što sâm instrument nema mnogih prednosti, zbog čega ga vješti glazbenici izbjegavaju.” Sve navedeno Bach, koji je (poput kasnije Mozarta) bio i vrstan violist, demantira svojim *Šestim brandenburškim koncertom* – dionice viola zahtjevne su kako svaka zasebno, tako i u međusobnoj koordinaciji - već na samome početku pojavljuje se kanon s pomakom od osminke, koji dovodi do začudnih metričkih višeznačja.

Nasuprot violama, dvije viole da gamba, u tradicionalnoj hijerarhiji “aristokratski”, pa čak i

“prinčevski” instrumenti (u Köthenu i doslovno!), imaju skromnu ulogu, a u drugome su stavku u potpunosti izostavljene. Virtuoznije je od njih oblikovana čak i dionica violončela, velikim dijelom osamostaljena od continua. Bach tako u ovom koncertu svojeg gospodara pripušta na vlastiti teritorij – ali mu istodobno daje do znanja da je u glazbi podanik nadređen vladaru.

I dok je Bachu nerijetko nedostajalo očekivane poniznosti pred svjetovnim gospodarima, ona je neupitna u njegovu odnosu prema nebeskom Gospodinu. O tome jasno svjedoči njegov duhovni vokalni opus; svjedoče o tome i njegova orguljska djela - suptilnije, ali i dublje. Osobito to vrijedi za njegove koralne preludije, okupljene u monumentalnoj (premda nedovršenoj!) vajmarskoj *Orguljskoj knjižici*, iz koje je preuzeta većina preludija na večerašnjem programu (iznimka je raniji, vjerojatno arnštatski BWV 731). Bach polazi od modela preuzetih od skladatelja prethodnoga naraštaja - slavnijima, Buxtehudeu i Pachelbelu, valja pridodati i Bachova učitelja Georga Böhma. Te modele on, međutim, višestruko nadilazi. Riječima muzikologa Russella Stinsona: “*Orguljska knjižica* istodobno je skladateljski traktat, zbirka liturgijske orguljske glazbe, orguljski udžbenik i teološki iskaz. Ta su četiri identiteta toliko usko isprepletana, da je teško znati gdje jedan završava, a drugi počinje.” Kompleksnost u pristupu formi odražava se i u raznolikosti pojedinačnih preludija, koji su raznoliki kao i polazišni napjevi. Luteranski koral, naime, nije monolitan korpus – tako se i napjevi obrađeni u djelima s večerašnjeg programa kreću u rasponu od predreformacijskog “makaronskog”, latinsko-njemačkog *In dulci jubilo*, preko parafraze gregorijanske uskršnje mise *Lux et origo* u *Allein Gott in der Höh' sei Ehr'* i kontrafakture jednoga Gastoldijeva madrigala u *In dir ist Freude*, sve do “novokomponiranoga” korala *Liebster Jesu, wir sind hier*, koji se u luteranskim pjesmaricama pojavljuje tek u drugoj polovini 17. stoljeća.

Ne ulazeći dublje u detalje pojedinačnih preludija, spomenimo ovdje samo dva primjera Bachova majstorstva. Kontrapunktička vještina do izražaja dolazi u preludiju *In dulci jubilo*: vanjske dionice donose koralni napjev u kanonu u oktavi, dok im unutarnje kontrapunktiraju vlastitim kanonom, također u oktavi. *Herr Gott, nun schleuss den Himmel auf* u pratećim dionicama, u skladu s baroknim naukom o figurama, donosi ilustraciju, ali i komentar (“teološki iskaz”) - “hod” šesnaestinskih